

Millî Şefin Türk Basınına İltifatı

«Türk Basınına, hepimizi ilgilendiren ince meselelerini kararlara bağlamak için sayını üyelere başarılar dilerim»

Ankara Basın kongresine iştirak eden azalardan bir kısmı ve Hasan Reşid Tankut reislik kürsüsünde

Garib bir münakaşa

Almanya, Amerika Cumhur Reisi Ruzvelt'in son nutkunda ileri sürdüğü iki ehemmiyetli isnad D. N. E. Ajansile ve radyo ile kesin bir red cevabı verdikten sonra ileri kesin bir red cevabı diğer devletler meşininde Türkiye de tebliğ eylemiş bulunuyor. Cevabın küre arz üzerindeki bütün devletlere tebliğ olunmuş olacağı şüphesizdir. Çünkü Reis Ruzvelt iki madde üzerindeki isnadların ikinci-
sinde Almanyanın yeriyindeki bütün dinleri kaldırarak yerlerine nasyonal sosyalizmi ikame etmek istediğini ve bunun için de elinde vesika bulunduğunu iddia etmiştir. Birinci isnad ise cenubi Amerika memleketlerinin Alman terrib ve idaresinde beş devlete irca olunca-
ğı ve kanalle birlikte Panamanın da bu meyanda bulunduğunu gösteren bir haritanın elde olduğundan bahsediyordu.

Almanya cevabında her iki isnadın çok kaba birer uydurma olduğunu söyledikten sonra Reis Ruzvelt'in aynı nutkunda taarruza uğradığından bahsettiği iki Amerikan muhribinin bilakis Alman özenizaltılarına taarruz etmiş olduklarını izah ve ispat eylemektedir. İşte bizim garib dedğimiz ve hakikaten öyle de sürdüğümüz münakaşanın mevzuları bunlardır.

Reis Ruzvelt'in Papalık nezdindeki şahsi mümessili M. Taylor'un geçenlerde bir aralık hususi bir vazife ile birdenbire Romaya gelip dönüşündeki sır şimdi biraz anlaşılır gibi oluyor. M. Taylor'un bilhassa avdetinde güya İtalya Kral hanedanı tarafından arzu edilen «bir sulha tavassut» teklifini beraber götürdüğü o zaman rivayet edilmiş olmakla beraber M. Ruzvelt'in Papadan Almanyanı aforoz etmesini rica ettiği de kulaaktan kulağa söylenmiştir. Reis Ruzvelt'in böyle bir teşebbüsü bütün dinlerin kaldırılmasını ve yerlerine tek din olarak nasyonal sosyalizmin ikamesini gösteren vesikaya istinad etmiş olması ihtimali vardır. O rivayetler içinde Pa-panın bu aforoz teklifine muvafakat etmemiş olduğu ve bu meyanda Almanyanın şimdi asıl bütün dinlerin düşmanı olan bolşevizmle mücadele halinde bulunduğunu ileri sürdüğü de söylenmiştir. Gene şimdi hatıra geliyor ki Reis Ruzvelt dinlerin serbestliğini yeniden tesis ve ilân etmesi için Sovyetler nezdinde dostane ve ısrarlı teşebbüslerde bulunmuş ve bunun üzerine Moskova'da son Sovyetler esas teşkilât kanununa göre Rusya'da dinlerin zaten serbest bulunduğu ifade olunmuştur.

Yeni dünya harbinde zaten muhtelif ideolojilerin çarpışmakta olduğu meydana iken buna bir de eski klâsik dinleri karıştırmak hayli garib bir iştir. Almanyanın dünyadaki bütün dinleri kaldırmak gibi olumuyacak bir davayı deruhde etmiş olacağına tabii inanılmaz. Siyasi bir zavıyeden hareket olunarak Almanya'da -amma Almanya'daki-katolikliğin nüfuzunu kırmak için bazı tedbirler alınmış olduğunu biliyoruz. Katoliklik Almanya'da uzun seneler kuvvetli bir merkez İrkası halinde siyasi faaliyet ve hakimiyet idame etmiş bir müessesedir. Millî mahiyetli yeni rejim tamamen dahilli bir iş olarak bu tesisin boyunduruğunu bertaraf etmek istemiş olabilir.

Almanya Amerikan Cumhur Reisinin nutkuna cevabında bütün dinlerin kaldırılmasını ileri kendisine isnad olunmuş düşünceleri red ve tekrife bile layık görmediğini beyan ile iltifa etmiş, cenubi Amerikayı kesip biceen hartaya gelince onun da hic bir aslı esas olmadığını kat'iyetle söyleyerek zimnen vesika denilen şeyin ortaya konması için meydan okunmuştur. Hitler'in kitabı olan Mein Kampf'da gerçik Amerikadan ve Yeni-dünyanın simalinden ve cenubundan da bahis vardır. Fakat Almanyanın Avrupa'ya

Parti Genel Sekreteri

Dün bir çay ziyafeti verdi — Kongre bugün mesaisini bitirecek

Ankara 5 (a.a.) — Türk Basın Birliği umumî kongresi, reis Hasan Reşid Tankut, kongrenin birinci toplantısında o y birliğle aldıkları kararı yerine getirerek Reiscumhur Millî Şef İsmet İnönü'ne aşağıdaki telgrafı çekmiştir:

Millî Şef İsmet İnönü
Cumhur Reisi

Bugün birinci umumî kongresini toplan Türk Basın Birliği millî varlığımızın dayanağı ve millî birliğimizin güvencisi Büyük Cumhur Reisi İsmet İnönü'ne sarımsız bağlılık ve gönül dolusu sevgi ve saygı sunmağa o y birliği

ile beni vaziflendirdi. Bu kutlu ödevi yerine getirirken duyduğum gönence son yoktur. Kongrenin kararına kendi tazimlerimi de katarak yüce katınıza sunarım.

Türk Basın Birliği kongresi reisi
Hasan Reşid Tankut

Millî Şef, bu telgrafa aşağıdaki cevabı göndermişlerdir:

Hasan Reşid Tankut
Basın Birliği kongre reisi

ANKARA
Basın kongresinin temiz duygularına (Arkası sahife 3, sütun 4te)

Amerikanın eski Cumhur Reisi Mr. Hoover

Finlandiya Amerikanın ihtarına red cevabı verecek

Mister Hoover, Amerikanın Finlandiyaya karşı hareketini şiddetle tenkid etti

Londra 5 (a.a.) — Helsinki'den gelen bir telgrafa göre Finlandiyadan Sovyet Rusya ile sulh yapmasını isteyen Birleşik Amerika notasına Fin hükümetinin vereceği cevap, son defa Finlandiya tarafından Büyük Britanyaya verilen cevabın aynı olacak ve hali hazırda Sovyet Rusya ile yapmaktaki müdahalelerinin, 1939 tecavüzünün bir deva-

İhtikârla mücadele

Ceza hükümlerini şiddetlendiren bir kanun hazırlandı

Ankara 5 (Telefonla) — İhtikâra karşı mücadeleyi şiddetlendirmek üzere millî korunma kanununun bazı maddelerinin tadilî takarrür etmiş, bunun için hazırlanan lâyiha Başvekâletin teklifine verilmiştir. Lâyiha tekliften sonra Büyük Millet Meclisine sevk edilecektir. Diğer taraftan büyük şehirlerdeki Fiat Murakabe teşkilâtlarının da genişletilmesi yolunda tedbirler alınmaktadır. Mevcud memur ve kontrolörler birkaç misline çıkarılacaktır.

Alman harb tebliği

Kırım harbi sona eriyor

Alman kuvvetleri Yayla dağlarını da aşarak Karadenize indiler

Şark cephelelerinde hava hâkimiyeti tamamen Almanların eline geçti

Berlin 5 (a.a.) — Alman tebliğinde ezümle bildirildiğine göre Kırım'da ileri hareket cenub ve şark istikametlerinde devam etmektedir. Yayla dağları silsilesi aşılmış ve Alman kuvvetleri Karadeniz sahiline inmişlerdir.

Alman tayyareleri Sivastopol, Yalta ve Kerç limanlarını bombardıman etmişlerdir.

Cem'an 10 bin tonluk iki nakliye gemisiyle bir himaye gemisi batırılmıştır. Beş ticaret gemisi küçük bir Sovyet kruvazörü hasara uğratılmıştır.

Leningrad civarında Nevayı geçmeğe teşebbüs eden düşman derhal geri püskürtülmüştür.

Bu teşebbüse iştirak eden 100 vapardan 50 şahi tahrib edilmiş, üstarağı geri çekilmek mecburiyetinde kalmıştır.

Diğer kesimlerde düşmanın zırhlı silâhların himayesinde yaptığı bütün yarıma teşebbüsleri akın kalmıştır.

Kuvvetli Alman hava teşekkülleri gündüz Gorki endüstri merkezini bombardıman etmişlerdir. «Molotof» otomobil fabrikasına büyük çapta bombalar isabet etmiş, Volga üzerindeki tersaneler ve şimendifer hatları ağır hasara uğramıştır. Geniş yangınlar çıkarılmıştır.

Alman tayyareleri Leningrad ve Moskova'yı bombardıman etmişlerdir.

(Arkası sahife 3, sütun 3te)

Cepheden dönüş

Korgeneral A. Fuad Erden ve General H. Emir Erkilet dün Almanyadan geldiler

Sayın Generallerimiz, dün Yeşilköy hava meydanında karşılayıcıları arasında

Türkiyenin haricde kazandığı yüksek saygı ve itibar

General Erkiletin intıbaları

«Ne kadar muvaffak bir siyaset takip etmiş olduğumuzu anlamak için hududların dışında bir defa dolaşmak kâfidir»

15 ilkteşrinde, Alman başkumandanı - danlığı ve hükümetinin davetlisi olarak şark cephesine giden Harb Akademisi Komutanı Korgeneral Ali Fuad Erdenle, «Cumhuriyet» Askeri muharriri Emekli General H. Emir Erkilet, dün öğleden sonra saat iki buçukta tayyare ile Sayın General H. Emir Erkilet, Yeşilköy hava meydanında şehrimize avdet etmişlerdir.

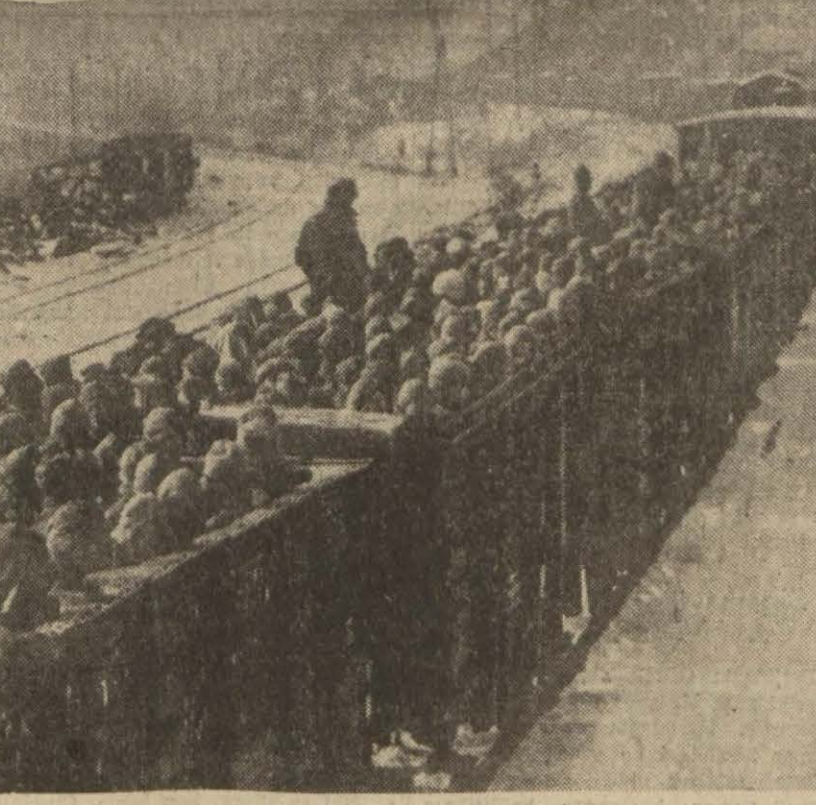
Dün sabah Bükreşten hareket eden Generallerimiz, Yeşilköy hava meydanında İstanbul Valisi Dr. Lütfi Kırdar, Bakırköy kaymakamı ve şahsi dostları tarafından karşılanılmışlardır.

Heyete riyaset etmekte olan muhterem Korgeneral Ali Fuad Erden, intıbalarını rica eden bir muharririmize, seyahatinin heyeti umumiyesi itibarile çok iyi geçtiğini ve gördüklerinden memnun olduğunu söylemiştir.

Askeri muharririmiz, sayın General H. Erkilet de Yeşilköyde kendisini karşılayan arkadaşlarımıza, aziz karilerine bildirilmek üzere, intıbalarını şu suretle hülâsa etmiştir:

«Türli uzak diyarlar, kişiler ve ikimiler katettikten sonra şimdi memleketime dönmeğe duyduğum sevinci tabii pek büyüktür. Memleketime, bahusus Alman - Rus harbine dair okuyucularımı tenvire yarayacak bir çok görgü ve bilgiler getirebildiğimden dolayı da ayrıca memnunuz. Dolaştığımız ve gördüğümüz yerleri ve şeyleri sırası geldikçe yazacağım. Şimdi ancak hülâsaten şunları söyleyebilirim: 15 ilkteşrin sabahı, her hafta muntazam posta yapan Alman Kurye uçakile İstanbuldan Sofyaya gitmiştik. Korgeneral Ali Fuad Erdenle bu uçağa bindiğimiz andan itibaren Alman başkumandanlığının davetli misafiri bulunuyorduk.

(Arkası sahife 3, sütun 5te)

Şark cephesinden resimler: Viazma ve Brianskta alınan Sovyet esirleri, cepheye yağın ilk karlar arasında trenlerle sevk edilirken...

General Wavel

Rusyada vaziyet karanlıktır, diyor

«Kafkasyaya henüz asker göndermedik»
«Almanlar Hindistana hücum ederlerse kuvvetli müstahkem hatlarımıza çarpacaklardır»

Singapur 5 (a.a.) — Hind orduları başkumandanı General Archibald Wavel bu sabah Singapur'dan Hindistana hareket etmiştir.

Generalin beyanati

Singapur 5 (a.a.) — İngilterenin Hindistan ordusu başkumandanı General Wavel salı günü matbuata yaptığı beyanatta, Uzakşarkın Hindistanın sağ cehanını teşkil etmekte olduğunu söyleyerek, «Uzakşarkta askeri vaziyette bilhassa Birmanya'ya dokunabilecek herhangi bir değişiklik, İngilterenin doğu müdahale bölgesinin temeltası olan Hindistanı doğrudan doğruya alâkadar eder» demiştir.

General Wavel, teferruata girişmek istememiş, fakat Uzakşarkın olduğu ka-

Sovyet harb tebliği

Moskovaya karşı kat'i hücum!

Büyük Alman taarruzu 48 saattenberi devam etmektedir

Rus tayyareleri müteaddid Alman şehirlerini bombardıman etti

Moskova 5 (a.a.) — Sovyet gece tebliği:

4 sonestrin günü kuvvetlerimiz bütün cephelelerde düşmanla çarpışmıştır.

Kırım, Mojalsk ve Kalinin kesimlerinde muharebeler çok şiddetli olmuştur.

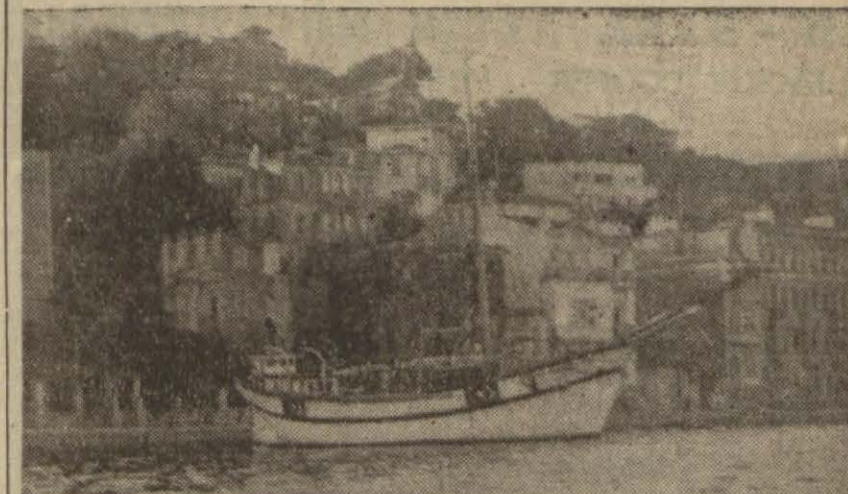
Moskova civarında 3 sonestrin de ve 4 sonestrin günü de on bir Alman tayyaresi tahrib edilmiştir.

Kat'i hücum başladı

Kuybişef 5 (a.a.) — Lozovski, Alman taarruzunun son 48 saat zarfında Moskova cephesinin bütün kesimlerinde baş-

Bir Türk motörü

Karadenizde, Midye önlerinde bir denizaltı tarafından batırıldı

Karadenizde batırılan Kaynakdere motörü

Ankara 5 (a.a.) — Türk bandırah 145 tonlitoluk Kaynakdere motörü, Karadeniz Boğazından çıkarak Türk sularını takibile şimale doğru gitmekte iken İğneada ve Midye arasında bir denizaltı tarafından durdurulmuş ve mürettebatı flika ile İğneada'ya çıkarıldıktan sonra denizaltı tarafından top ateşile batırılmıştır.

Sehrin içinden

Balık derdimiz

Balıkların denize dökülmesi faciası karşısında hakikat şudur: Buz olmayınca hiçbir müsbet iş yapılamaz

Yazan:

Salâhaddin Güngör

Haftalardanberi tekrar edilecek bu torik bahsi, adeta yılan hikâyesine dönüştü. Davanın hülasası şu: Çok çıkar, denize dökür. Az çıkar, pahalı yeriz. Bunun ikisi ortasını ne vakit bulacağız?

Bizde toriğin toptan alıcıları üç kısma ayrılabilir: 1 - Büyük tuzlayıcılar, (bunlar, memleket dışına göndermek için balık tuzlarıdır). 2 - Küçük tuzlayıcılar, (yerli ihtiyaç arz eden balıklar tuzlayıp perakende olarak satan hâkârdacılar). 3 - Harice taze balık gönderenler.

Verdikleri izahata göre, memleket haricine balık gönderenler, bugün eleri tamamen bağlanmıştır. Mali hazırlamak kolay. Fakat, mahreci hangi, nerede? Şimdiki halde balık çeken biri Bulgarlara var, bir de Filistin. Sonra en mühimlisi: Balık, ne kese kâğıdına konular, ne de pakete sarılır. Üç adım yere bile gönderilecek olsa, fiyat tedarik etmek şart.

Fiçi da malûm ya, çembersiz olmaz. Rivayete göre koca İstanbul'da, topu topu iki çember usta kalmış. Haydi çemberciyi ele geçirdik, fiçiyi bulduk. Balıkları da içine istif ettik. Fakat sıra, bunların sevkinde gelince, tekrar ve dahî duralar.

Çünkü çemberin memleket dışına çıkarılması yasak. Çembersiz fiçi da tabii bir işe yaramıyor ve bu yüzden, meselâ, şu «balık» diye aşın süzlenen Bulgaristana, İskenderiye'ye can atan Filistin'e bile kâfi derecede mal gönderilemiyor.

Türkiyenin meşhur balık tuzlayıcılarından olan muhabatın, taze balık ihracat mesalesinden bahsederken: — Napolyon hikâyesini burada da tekrarlatabiliriz, diye söze başladı. Taze balık ihracat edilememize mâni olan bir çok sebebler var. Bunların en başında «buz», daha doğrusu buzuzluk geliyor.

Napolyonun dediği gibi, bilimem, diğer sebebleri birer birer saymaya lüzum var mı? Mali hazırlıyoruz, vasıta temin ediyoruz, anlaşıyor yapıyoruz. Fakat yetecek kadar buz bulamayınca derhal hepimizde hoşafın yağı buz kesiyor.

Barî, dedim, bir konserva fabrikası yapılmış olsaydı. Maruf tuzlayıcımız, başını sallat; — Bu mesele üzerinde de çalışmamız değil. Fakat yaptığımız tetkiklerde bir konserva fabrikası kurmak için en az bir milyon liraya ihtiyacı olduğunu neticesine vardık. Çünkü böyle bir fabrikanın bütün iptidai malzemesini, tekerlesini, lehimini, tahtasını, mahallinde temin etmek lâzım. Bizde işçi gün-

Sehir

haberleri

Almanya'dan yapılacak ithalât

Memleketimiz için birçok maddeler yola çıkarıldı

Ellerinde stok bulunan tacirler telâş etmeğe başladılar

Türk - Alman ticaret anlaşması filen işleme başlanmıştır. Almanya'dan yola çıkarılan çeşitli maddelerden mürekkep büyük ithalât partileri memleketimize gelmek üzere. Bunlar meydanında demir, çivi, makine ve yedek alet, boyalar ile eczaatı tıbbiye, kimyevi maddeler ve bir miktar mensucat vardır.

Türk - Alman ticaret anlaşması hükümlerine göre, gelecek partinin derhal memleketimize gönderilmesi ve anlaşmanın bu suretle işleme lâzım geldiğinden bu hususta hazırlıklar yapılmaktadır.

Dün, Ticaret Vekâletinden verilmiş olan tebliğ üzerine İstanbul Bölge Ticaret müdürlüğüne bir çok müracaatlar yapılmış ve lisans için izahat alınmıştır. Her tacir, kendisi iş bölümü üzerinde lâzım gelen izahat verilmektedir.

Piyasaya gelen malûmata göre, Almanya'dan gelen malın bazı mallar şimdiki kadar başka memleketlerden derhal teslim olmaları nazaran uzundur. Meselâ İsviçre ve Slovakya'dan alınan çiviler, yollarda da kalıp ayrıca nakliye masrafları yükseldiğinden maliyetleri 70 kuruş ilken yeni gelmekte olan çivilerin 32 kuruş mal olacağı anlaşılmıştır. Bu vaziyet, piyasada ellerinde büyük stok tutanlar için telaşlandırmıştır.

İmtihana girmiyen musiki sanatkarları

Geçenlerde imtihana tâbi tutulan musiki sanatkarlarının kontroluna başlanmıştır. Kontrol neticesinde imtihana girip vesika almıyan on yedi kişiye tedafî edilmiştir. Bunlar hakkında takibat yapılmaktadır.

Yüksek tahsil talebesi için yurd

Fatih medreselerinde oturan yüksek tahsil talebesinin, senelerdenberi çektiği sıkıntı gözüdüne tutularak Viyâyetçe medrese binalarının tamirine karar verilmiştir. Medrese odalarından bir kısmının tamiri bitmiş, elektrik ve su tesisatına başlanmıştır. Bu suretle yakında 25 oda tamamen hazırlandı ve talebinin oturmaya elverişli bir hale getirilmiş olacaktır. Talebeler karyola ve sair gibi esya da verilecektir. Tahsisat bulunduğunda takdirde, Heride yemek de tevzi edilecektir.

Askerlerimize kıyık hediye

Askerlerimize gönderilen kıyık hediyelerin toplanması için Yardımseverler Cemiyeti hazırlıklara başlamıştır. Halkevlerinde, kız enstitülerinde ve aşkâm kız san'at mekteplerinde, geçen yıl olduğu gibi eldiven, kazak örtülecek, başlık ve yelek dikilecektir. İstiyenler hediyeletirini hazırlamaya olarak vereceklerdir.

Sinema önünde bir cerh vak'ası

Beşiktaşta Gürel sineması önünde evvelki gece bir genç 9 yerinden yaralanmıştır. Beşiktaşta oturan Hüsnü Somer isimindeki bu genç, Tekin isiminde sabakalı birisi yaralanmıştır. Hüsnü Somer hastaneye kaldırılmış, cerih yakalanmıştır.

Bazı hatıralar, insanın dimağında, ne kadar sağlam yer tutuyor. Aksak Emineyi tanıdığım tarih o kadar uzak ki, o zamandanberi öyle acıklı, öyle müessir hâdiselere şahid oldum ki, o hâdiselerin, pek uzak bir mazide kalan bu hatırayı nasıl olup da silemediğine şaşmaktan kendimi alamıyorum.

Sekiz yaşında var, yoktum. Her hafta, çamaşır yıkamak için evimize gelen Aksak Emineyi, o zamanki halde aynınen tahayyül etmek için gözümü kapamağa bile hâcet yok. Uzun boylu, sakallı, büyük bir kadını ve bu sakal, büyük o kadar saygıya hayret, o kadar manasız ve lüzumsuz bir şekilde çıkmıştı ki, sanki delinin biri, onun, etekliği giymiş bir erkeği andıran yüzüne, bu tüyleri, rastgele serpiyormüş. Bembebay, gü, diken diken ayaklanmış kaşları, yanlışlıkla gözünü üstüne oturtulmuş bünye beni ziyordu.

Topallayışa da kendine mahsus bir topaallayış. Ölü dalgalı bir limana demir atmış gibi geniş yalpalariya yürütür, uzun gövdesini sağlam ayakların üstüne yasladığı zaman, kocaman bir dalgayı aşmağa hazırlanarak hak alır gibi yıkılır, sonra birdenbire, sakat bacağını dayanarak uçuşurunu yuvarlanır gibi yere doğru dalar. O, fırtınaya tutulmuş bir tekne gibi, böyle orsabaoca yürürken, başından hiç çıkmıyan obyali yemenisinin sivri ucu da, ensesinde, aynı hareketi, sağdan sola, soldan sağa, daha küçük mikyasta tekrar ederdi.

Ben, bütün çirkinliğine rağmen, Aksak Emineyi çok severdim. Bütün çocukluğumda dilediğim masallardan en güzelini bana o anlatırdı. Kendi köyünün daracık muhtelifinde masum hâdiselerinin, onun saf yürekli köylü kadını lisanında aldığı eda, bende öyle derin bir tesir yapardı ki, en basit vak'aya, Aksak Emine'nin, mahdud görüşüne verilecek hükümler, o vak'ayı, benim çocuk

Meseleler ve kitablalar

Ziya Gökalp'ın iktisadçı cephesi

Büyük adamları, yildönümlerinde gelişi güzel yazılmış makaleler içindeki hasret nidalarile yad etmekten ziyade, onlara aid tahlilî eserler neşretmek suretile milli kültür hazinesini zenginleştirmek lâzımdır

Yazan:

Ziyaeddin Fahri

Bu sene Ziya Gökalp ölüm yıldönümüne matbuatımızın hususî bir ehemmiyet verdiği görüldü. On yedi sene evvel aramızdan çekilen mütefekkir için 1941 de gösterilen alakaları bir başka vesile ile tanıtmaya çalışacağımız için bu musahabemde yalnız bir nokta üzerinde duracağız: Ziya Gökalpın iktisadçılığı.

Seneler içinde bir sosyalist zaviyeden, diğeri iktisadi sosyoloji istikametine hareket eden iki muharrir göre Ziya Gökalp, iktisadî meselelere karşı ya alâka göstermemiş, yahud bazı iktisadî görüşleri yanlış anlamıştır. Sosyalist zaviyeden düşünün muharrirler bakurlas Marxizme temas eden Ziya, tarihî maddeciliği kavrayamadı ve Marx'a sadece ekonomiklik atfedildi (1). Diğer muharrir ise Fransız sosyolojisinin müessesisi olan Durkheim'in «iktisadî» yeteb eden ehemmiyeti vermediğini iddia ederek dolayısıyla Z. Gökalpın çok noksan, eksikliği bir sosyoloji görüşüne sahip olduğunu düşünmektedir (2).

Ziya Gökalp, içtimaî hâdiseler arasında da «iktisadî», daha doğrusu «iktisadî» teknik olanlara ehemmiyet veren Karl Marx'ı gerçekten anlamamış mıdır? Bu sual etrafında garbda sarfedilen fikri faaliyet bir gazete sütununda işaret bile edilemeyecek kadar çok ve dağınıktır. Kaldı ki mesele, sosyoloji davası olanaktan ziyade ideolojilerle alakalı bulunmaktadı. Marx'ı sevenler, ona belki düğünmeğidi, akıldan geçirmemiş tefsirler infisaf ederek «iktisadî» yanında diğeri içtimaî amillere de aynı derecede ehemmiyet verdiğini, bu suretle ilmi sosyolojinin görüşüne yabancı bulunmadığını izah edilmelidir. Hakikatte Gökalp, meseleyi dogmatik Marx'ı olmayan bütün mütefekkirler gibi kavramıştır. Marx'ı almancasından, yani aslında değil, Fransız müfessirlerinden öğrenmiş bulunması, kavrayışında herhangi bir eksikliğe meydan vermiş değildir. Zaten Karl Marx'ın lüzumundan fazla bir sevgiye ele alarak onun içtimaîyet metodolojisinde «üstüya»-yı teşkil eden din, hukuk, san'at ilâh... müesseselerine sırası düştükçe aynı zamanda birer illet ve amel olmak rolünü tanıdığı Ziya Gökalp kat'i suretle inkâr ettiği de iddia edilemez. Yalnız, iktisadî illetin anlaşılmasında başkâkullar olabilir. Yoksa Durkheim gibi Ziyannın «iktisadî»-yı inkâr ettiği nasıl iddia edilmiş ki şimdiki kadar kenarda kalmış, unutulmuş bir makale serisinde adeta geniş manada anlaşılın Marx'ist bir zihniyette Türk iktisad tarihinde takip edilecek usulü aydınlatmış bulunuyor.

Filhalıkta Z. Gökalp, «iktisadî»-yı ihmal eden, ve tam manasile spirüalist olan bir mütefekkir değildir. 1941 de Ziya Gökalp ile alakadar olmak üzere memleket içinde ve dışında yapılan neşriyat arasında gördüğümüz bir eser, adeta Ziyannın iktisadî alâkasızlığı hususunda ortaya atılan iddialara da cevap vermek istiyor. Eserin müellifi olan ve 1939 cihan fırtınasının koptuğu bir devrede Almanya'da tahsilini yapan Dr. Nebiöglü, sânik 1939-41 sıralarında Z. Gökalpın iktisadçı cephesi etrafında ileri sürülen iddialara karşı çıkmaktadır (3).

Eserin türkçeyle terceme edilen ismi «Kapitulyasyonların Türk İktisadına Tesirleri» dir. Üç fasıldan ibaret olan eserde sırasile kapitulyasyonların tarihçesinden, tesirlerinden ve yeni Türkiye'den bahsedilmektedir. Tarihçe kısmı, zannedildiği gibi kapitulyasyonların «Pa-dışah lütfu» olmadığını, Bizans ile İslâm arasında iktisadî münâsebetlerin, İstanbulun fetihinden sonra da devam ettiğini anlatıyor. Son kısım, Cumhuriyetin iktisadî politikasına ge-

niş bir yer ayırması, zengin istatistiklere dayanılarak iktisadî serpilmemizin tablo-cu çizilmiştir. Dr. Nebiöglü Osman, eserinin iki yerinde Ziya Gökalpın iktisadçı cephesine ve bu cephe ile alakadar neşriyatına temas ediyor. Türk iktisad tarihinde merdinalere bölünmesi ve her merhalenin seciyelendirilmesi içinde müellif, Türk sosyologundan müphem görünmekte, ve onun tarihî maddeciliği değil, doğrudan doğruya «iktisadî» ile, bilhassa işbölümü ile alakadar ve şimdiki işbölümü tecrübesi yapılmış iktisadî izahına işaret etmektedir (4). Yazık ki bu diğerkâşın şaşkın izah, bugüne kadar Gökalptan bahşenlerce meğhul kalmıştır. Bu izah, aynı zamanda kendisinden sonra yetecek Türk iktisadçılara için bir rehber olabilir ve gene de olabilir. Nitekim iktisad Fakültesinin genç elemanlarından Prof. Ömer Lütfi, bu sahada Gökalpın «Türk iktisad tarihi» davasını toprak meselelerine ilişkin vechesinden çok iyi kavramış ve neşreyediği araştırmaları şimdiden temayüz etmiştir.

Türkiyede iktisadî devletçilik fikri ne zaman ve hangi tesirlerle başladı? Dr. Nebiöglü, her türlü gelip geçici siyasi telâkkilerden uzak kalan bir ilmi adımı sıfatile mesele'nin başlangıcını, Gökalpa bağlamaktadır. Bu hususta Almanya'da yapılan neşriyatın da istifade ettiği görülmüyor. Genç iktisadçının eseri, bu itibarla, bütün Ziya Gökalp münkirlerine verilmiş bir cevap addedilebilir (5). Hatta içtimaî meselelerin doğusunda olduğu gibi devamında da modern içtimaîyatı gösterdiği «devamlılık - continuity» için parlak bir nümuneye teşkil eden bu noktayı Türk sosyoloğuna karşı beslenen fazla sempati tesirile Gökalpa başlatmak bile doğru olamaz. Bizatt Z. Gökalpın, Dr. Nebiöglünün işaret ve istifade eylediği gibi, geçen asırlarda Türkiyesini iktisadî gözlele araştırmak suretile Yirminci asra yaklaştığımız zaman bir takım iktisadî siyaset değişikliklerini kendiliğinden ortaya çıkıttı anlatılıyor. Gökalp, 1915 Türkiyesinde bu değişiklikler için şifâ ile, kâh ilim lisansile tercüman olmak başka bir şey yapmadığı gibi, 1925 Türkiyesinde de aynı değişiklikleri, su veya

HEM NALINA MIHINA

Gözle görülen yurd sevgisi

Kâzım Nami Duru üstadımız, bir yurd gezisi yapmış, gör-düklerini Ulus'ta anlatıyor. Son yazısı Cumhuriyetin büyük eserlerinden biri olan Seyhan rekülâtörünü üzerindedir. Aziz arkadaşım, yazsın bir yerinde şöyle diyor:

«Nanım şudur ki kulaktan aşık olma, masallarda görülür: En sağlam ve ruhu dâirtilici aşk, gözle görülen aşktır. Müccered bir evattan muhabbeti her vakit içimi yakmıştır. Fakat vatanın bir çok yerlerini karşı karşıya getirme, en güzel köşelerini görme, cevherinin çok zengin olduğunu anlamaya başladıkta sonradır ki bu muhabbet, geniyete dayanan bir ateş haline gelmiştir.»

Üstadın bahsettiği gözle görünen vatan aşkı, benim fikrimce, vatan göze görünürlüğü, elle tutulur hizmetler edilmiş zaman, gerçekleşen, var olan aşktır. Ondan ötesi kuru sözden ibaret kalır. Vatanımı, milletimi seviyorum, demek kâfi değildir. Bu sevgiyi, eserle ispat etmek, bu ispatı da şunun bunun için değil, kendi vicdanımız tatmin etmek için yapmamız lâzımdır. Yoksa bu aşk, eski bir tabirle «kavî müccered» de kalır. Memleketimiz için şahsi bir emel ve müdafâat beklemekten vatan için kanını ve canını vermesi, işte böyle ispat edilmiş, gerçek bir aşktır. Onun bu fedakârlığı, vatan sevgisinin en yüksek örneğidir; fakat bu sevgiyi göstermek için, her zaman harb anından beklemeyiz; onu başka türlü deliller ve eserlerle de isbat etmekle mümkündür. Bu deliller ve eserler her yurdtaşın barış zamanında da vermesi gerek-tir. Hayatın her alanında her hangi tam bir çalıma, her hangi bir barışma, ben vatanımı seviyorum, sözünün bir ispatıdır. Hele, şu günlerde, her işte, sarfedilen bir misli fazla gayret, vatan sevgisinin bir delilidir. Önümüze çıkan bütün maniaları tırmaklamak ve dişlerimizle tırmaklamak, vatan aşkının en kuvvetli bir tezahürüdür. İstiklâl harbi böyle mucizeli gayretlerin kazandığı bir zafer olmuştur. O zaman kucağımızdaki yavrusunu emzirerek sırında cepano taşıyan Türk anası, yurd sevgisini, işte böyle isbat etmiştir.

Kâzım Nami Durunun yazısında bahsettiği İsmet İnönü'nün demiryolu siyaseti, sulama siyaseti de işte gözle görünen, elle tutulan bir vatan aşkıdır. Herpimiz, elbette böyle büyük eserlerle yurd sevgimizi ispat edemeyiz; fakat hepimiz, kendi işimizde, gücümüzün yettiğinden fazlasını yaparak bu sevginin delillerini verebiliriz. Bunu yapmadığımız takdirde, ben vatanımı, milletimi severim, sözü kuru lâftan ibaret kalır.

Yanğın yerinde yol kesenler mahkûm oldular

Hanefi ve Fethi adlı iki genç, iki sene evvel bir akşam Sultanahmedde Akbıyık yanğın yerinde Mustafa adlı birisinin yanğını ve parasını zorla almaktan muhakeme ediltiler. İstanbul birinci Ağırceza mahkemesi, dün her ikisinin de üçer sene, sekiz ay ağır hapse konulmasını kararlaştırmıştır.

Milli Piyango 15 soteşlerinde çekiliyor

Yılbaş, 30 ağustos, 29 ilkteşrin gibi ayın son günlerine rasıyan fevkalâde piyangoları takib eden aylık Milli Piyango çekilişleri bu ayların 15 inde çekilmektedir.

Bu itibarla Milli Piyangonun 8 inci tertib 1 inci çekilişi 15 soteşrin günü Ankara'da yapılacaktır.

Milli Piyangonun bu çekilişinde de bol ve çeşitli ikramiyeler vardır. 1 tane 20.000, 2 tane 10.000, 4 tane 5.000, 40 tane 2.000, 40 tane 1.000, 80 tane 500, 400 tane 100, 400 tane 50, 400 tane 10 lira ile 80.000 tane 2 liralık ikramiye vardır.

Bu çekilişte yuz bilete 21, 24 bilete muhakkak suretile ikramiye kazanacaktır.

Bu çekilişte satış haslatının %60 ı halkımıza ikramiye olarak ödenecektir.

Diye haykırıkça, içerdiklerin korkusu ve telâşi artıyordu. Nihayet, delikanlı, Çakır Emineyi tartakladı. Öknesini gıyeyemiyen bir fısıltı ile: — Haydi, çabuk ol, diye söylendi. Saklan, yoksa mahvolacağız. Babam işi anlarsa, sana bir şey olmaz, benî öldürür!

O zaman, Çakır Emine yerinden kalktı. Hiç tereddüdüdü, açık duran pencereye doğru yürüdü. Yalnız, âşkı-nın yanından ayrılmak tenbîh etti: — Baban gittikten sonra, gel beni âşşadın all!

Bunu söyledikten sonra, kendisini pencereden aşağı bıraktı. Çiftlik sahibî odaya girdiği zaman, içerde oğlundan başka kimse yoktu.

Sevdiği erkeğin hayatını kurtarmak için kendi hayatını verecek kadar fedakâr ruhlu olan bu kadının arınma hümet etmek bir vazife idi. Bu vazife-yi yaptı.

Aşk Cennetinin öldüren bir meyvası... Sevda dünyasının günah teranesi... San'at âleminin eşsiz bir filmi olan MEMNU AŞK (Disputed Passage) Avrupa'nın serin iklimlerinden güzelliğini... Asyanın yakan güneşinden ateşini alan güzel DOROTHY LAMOUR'la JOHN HOWARD - AKIM TAMIROFF'un yarattığı büyük aşk ve ıstırah filmidir. Bu akşam LÂLE'de Bütün İstanbul kalbi birden çarpacak... Lütfen akalan yerlerin erkenden kapatılması. Telefon: 43595

Küçük hikâye Aksak Emine

Nakleden: Hamdi Varoğlu

Seslerinden, babamla annem olduklarını anlamam. Yabancı bir adamla konuşuyorlardı. Çok geçmeden, bu yabancı adamın doktor olduğunu hissettim. Odaya girmemden evvel anlatmağa başladığı bir lakrıda devam ediyordu. Can kulağıle dinediğim o sözleri, şimdi tekrar işitiş gibi oluyorum: — Aksak Emine diye anılan bu kadından bendem geçiyor. diyor, ben bu kasabaya hükümet tabibi olarak geldim zaman, o, on sekiz yaşında bir kızdı. Dinc, sapsağlam, güzel, hem gayet güzel bir kızdı. Onu bu yaşta, bu çirkinlikte tanıyanların inanasına kat'iyen ihtimal olmayacak kadar güzeldi. Ayahı kırıldığı zaman onu ben tedavi ettim.

Vak'ayı, herkesin bildiği şekilde bilmeden dinedim mi? O çekilin, hakikatte hiç alakası yoktur. Aksak Emine'nin to-pal kalmasına sebeb olan vak'ayı, kasabada, benden başka kimse bilmez. Bu-güne kadar, bunu bir sır olarak sakladım. Şimdi, söyleyebilirim, artık.

Emine, o tarihte, civar çiftliklerden birinde hizmetçilik ediyordu. Allah'tan başka kimsesi olmadığı için, boğaz tok-luğuna çalışmaktan başka çare bulamamış, hizmetçiliğe girmişti. Çiftlik sahibi, ismi lâzım değil, çok iyi bir adamdı. Fakat bazan, öyle zalim olurdu ki, en gözi pek insanları bile korkuturdu. Bil-hassa, namus meselele mevzuu bahşol-duğu zaman, kendinden geçeri, elini ka-na boyamakta tereddüd etmiyeceğini gösteren azgın bir hal alırdı. Epey za-man evvel, ismi, böyle kanlı bir vak'a

YARIN akşam SES Sinemasında OLGA TCHECOWA ve BRIGITTE HORNEY gibi 2 büyük ve dehakâr yıldızın yaratıkları İKİ AŞK ARASINDA Aşk ve İhtiras filminin ilk iraesî münasebetile Mevsimin 2 nci GALA MÜSAMERESİ San'atta ve aşkta rakib... İki kadının kalbinde san'at ve aşkın mücadelesi... Bu hareketli ve kuvvetli filmde: BERLİN FİLMORANİK ORKESTRASI tarafından çalınan BEETHOVEN'in 5 inci senfonisini de dinleyeceksiniz. Yarın akşam için yerlerinizin evvelden aldırılması rica olunur.

ÇEMBERLİTAŞ SINEMASI Bugün matinelere itibaren: Mevsimin en kıymetli filmlerinden iki şaheseri takdim ediyor. I - Güller - Dikenler GINGER ROGERS - JOEL Mc. CREA II - KARA ALTIN MÜCADELESİ JACKIE COOPER - FREDDIE BARTHOLOMEW Tarafından oynanmış heyecanlı bir şaheserdir.

MERLE OBEREN ve LAURENCE OLIVIER Tarafından harikulâde bir tarzda yaratılan ÖLMEYEN AŞK Emsalsiz Aşk ve İhtiras filmi BUGÜN SARAY Sinemasında 3 üncü ZAFER HAFTASINA BAŞLIYOR. Henüz görmiş olanlarla tekrar görmek isteyen binlerce kişi bu fırsattan istifade edebilirler.

